

Suomen luontopaneelin lausunto koskien luonnonsuojelulakia

diaarinumero: VN/12128/2019

1 luku Yleiset säännökset

§1

Tämän lain tavoitteena on:

- 1) luonnon monimuotoisuuden turvaaminen;
- 2) luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen;
- 3) ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen;
- 4) luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävästä käytön tukeminen;
- 5) kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;
- 6) luonnontutkimuksen edistäminen.

Kohta 1) Luontopaneeli ehdottaa kohtaa muutettavaksi "luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja vahvistaminen". Perustelu: luonnon vahvistaminen pelkän turvaamisen sijaan on ja pitää olla selvästi lain tavoitteena.

Kohta 3) Luontopaneeli kannattaa uuden kohdan ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja hillinnän lisäämistä lakiin. Ilmastonmuutoksen hillintä tulee olla läpileikkaavana teemana yleisestikin lainsäädännössä ja sitä ei voi jättää vain ilmastolain harteille. Luontopaneeli pitää ongelmallisena ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja sen hillinnän nostamisen hierarkiassa luonnonvarojen ja luontoympäristön kestävästä käytön (ks. Luontopaneelin huomio seuraavaan kohtaan) yläpuolelle. Luonnonsuojelulain tarkoituksena on suojella biodiversiteettiä, lajeja ja luontotyyppisiä. Kuitenkin ilmastonmuutokseen vastaaminen mm. biotaloudella tiedetään vaarantavan tämän tavoitteen. Sen sijaan monimuotoisuudelle hyvät toimet ovat usein myös ilmastolle hyödyllisiä. Luontopaneeli ehdottaa, että kohdat 3 ja 4 vaihtavat paikkaa.

Kohta 4) Luontopaneeli ehdottaa kohtaa muutettavaksi näin: "luonnonvarojen ja luonnonympäristön käytön kestävyys tukeminen". Perustelu: kestävä käyttö on usein toistettu fraasi, mutta on tietyissä yhteyksissä syvästi ongelmallinen kirjaimellisesti tulkittuna. Esimerkki, jossa ongelma tulee ilmi, on seuraava: "Lisätään kestävästä käyttöä". Peruslauseen tulkinta ilman adjektiivia "kestävä" on, että tavoite on lisätä käyttöä, ja kestävyys vain määrittelee millaista käyttöä on lisättävä. Ongelma poistuu pienellä muutoksella, joka on sanajärjestyksen muuttaminen. Lisätään käytön kestävyyttä ei missään tapauksessa johda ongelmalliseen tilanteeseen ja siksi vanhasta fraasista on aika luopua ja siirtyä uuteen, joka korostaa kestävyyttä käytön sijaan.

Kohta 5) Luontopaneeli kannattaa kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämistä lain tavoitteisiin.

Kohta 6) Luontopaneeli ehdottaa kohtaa muutettavaksi näin: "luonnontutkimuksen ja – seurannan edistäminen".

2 § Soveltamisala

Luontopaneeli katsoo että luonnonsuojelulain tulisi koskea kaikkia luontotyyppisiä ja lajeja. Esimerkiksi uhanalaiset kalalajit, joilla on taloudellista merkitystä ja monet uhanalaiset vesilinnut eivät kuulu luonnonsuojelulain piiriin. Ehkä tärkeimpänä puuteena voidaan pitää sitä, että vaikka Suomen lajien ja luontotyyppien uhanalaisuus on erityisesti metsäisten elinympäristöjen ongelma, luonnonsuojelulakia ei monen tärkeän pykälän osalta sovelleta metsiin tai metsien käsittelyyn.

3§ Määritelmät

Luontopaneeli kannattaa yleisesti määritelmien lisäystä lakiin. Tämä selkeyttää lain tulkintaa.

Luontopaneeli katsoo, että määritelmä ”4) *Ekologisella kompensatiolla eliölajeille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten hyvittämistä parantamalla eliölajien ja luontotyyppien tilaa heikennysalueen ulkopuolella, kun heikennyksiä on ensisijaisesti vältetty, toissijaisesti minimoitu ja, mikäli mahdollista, heikennettyjen eliölajien ja luontotyyppien tilaa on ennallistettu heikennysalueella.*” on heikennysalueen ennallistamisen osalta haastava, jos haittojen ennallistamisen katsotaan vähentävän kompensatiotarvetta. Luontopaneeli katsoo, että lievennyshierarkian kaksi ensimmäistä askelta pitää olla kuten luonnoksessa on kirjoitettu, mutta sen jälkeen tulisi velvoittaa jäljelle jäävien haittojen vähintään täysimääräinen kompensatio muualla ja tämän lisäksi tulisi velvoittaa heikennysalueen ennallistaminen kuten luonnoksessa on. Tällöin kokonaisuudesta muodostuu sellainen, että pitkällä tähtäimellä kompensatiovelvoite ja heikennysalueen ennallistamisen velvoite johtaa luonnon tilan parantumiseen ei vain kokonaisheikentymättömyyteen.

Luontopaneeli katsoo, että määritelmä ”5) *Luonnon monimuotoisuuden kestäväällä käytöllä Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen 2 artiklan mukaisesti biologisen monimuotoisuuden osien käyttöä siten, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen, ja joka siten tukee mahdollisuuksia tyydyttää nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet ja toiveet;*” tulisi muuttaa niin, että selitettävän asian ”*kestävällä käytöllä*” sanajärjestys muutettaisiin ja kuuluisi ”*käytön kestävyydellä*”. Tämä huomio koskee systemaattisesti kaikkia lakiluonnoksen kohtia, joissa puhutaan kestävästä käytöstä. Yllä pykälän 1 kohdassa 4 esitimme perusteluita sanajärjestyksen muuttamiseksi. Tämän lisäksi Luontopaneeli kiinnittää huomiota sanojen ”*pitkällä aikavälillä*” käyttöön ja ehdottaa niitä poistettavaksi määritelmästä. Vaikuttaa siltä, että määritelmässä annetaan hyväksyntä ohimeneville haitoille, joka on ongelmallista koska haittoja tapahtuu koko ajan ja laajassa mitassa, joka johtaa keskimäärin luonnon tilan ja monimuotoisuuden jatkuvasti heikompaan tilaan.

Luontopaneeli katsoo, että voisi olla hyvä lisätä myös määritelmä siitä, mitä ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen” tarkoittaa.

6§ Saamelaiskulttuurin suoja

Luontopaneeli kannattaa tämän pykälän lisäämistä lakiin.

7 § Varovaisuusperiaate

Luontopaneeli kannattaa varovaisuusperiaatteen lisäämistä lain tavoitteisiin. Varovaisuusperiaatteen noudattaminen tulee kansainvälisestä lainsäädännöstä ja sen aukikirjoittaminen on nykyaikaista lainsäädäntöä. Luontopaneeli kuitenkin katsoo, että pykälän kohdan ”*Luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhatessa...*” sana ”merkittävän” voitaisiin korvata sanaparilla ”vähäistä suuremman”.

8 § Selvilläolo

Luontopaneeli kannattaa selvilläolovelvollisuuden lisäämistä lain yleisiin säännöksiin ja muutenkin lakiin. Modernissa tietoyhteiskunnassamme on paljon digitaalista luontotietoa, joka tulee saada laajemmin yhteiskunnan käyttöön. Jotta aineistojen saanti kaikille sitä tarvitseville on helposti saatavilla, viime aikoina on kehitetty esimerkiksi lajitietokeskusta. Aineistojen luotettavuuteen on panostettu ja sisään tulevalla aineistolla on erilaisia laatuluokkia metatiedoissa aineiston lähteestä riippuen. Lajitietokeskuksessa on olemassa havaintojen annotointijärjestelmä, jossa asiantuntijoilla on mahdollisuus muokata lajihavaintojen luotettavuutta. Tämä auttaa aineiston laajamittaisessa käytössä.

Selvilläolovelvollisuus on myös hyvin linjassa perustuslain 20§ kanssa, jossa ympäristöperusoikeussäännöksen ensimmäisen momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Luontopaneeli katsoo, että luonnon kokonaisuheikentymättömyystavoite, josta hallituksen esityksen perusteluissa puhutaan, edellyttää, että selvilläolovelvoitteen tulisi koskea kaikenlaista luontoa heikentävää toimintaa eikä esimerkiksi metsien käyttöä, joka rajataan 2§ luonnonsuojelulain soveltamisalan ulkopuolelle, tulisi rajata selvilläolovelvoitteen ulkopuolelle.

9§ Ympäristötietoisuus

Luontopaneeli kannattaa ympäristötietoisuuden lisäämistä omana pykälänä, mikä parantaa kansalaisten luontosuhdetta. Tämä on kirjattu myös hallitusohjelmaan ”Edistetään luonto- ja ympäristökasvatusta.”, joten asian edistämiseksi on selkeä mandaatti. Tärkeätä että kunnat ovat mukana laissa mainittuna, millä on merkittävä vaikutus toiminnan jalkauttamisella paikallistasolle.

Pykälät 10-11§

Luontopaneeli kannattaa viranomaisten ja muiden toimijoiden vahvistamista lakiin.

13 § Suomen Luontopaneeli

Luontopaneeli katsoo, että sitä koskeva tekstiluonnos on hyvä ja vastaa tämänhetkistä toimintaa ja suunnitelmia. Tärkeää on, että Luontopaneelin toiminta on riippumatonta asiantuntijatyötä.

Luontopaneeli pitää tärkeänä, että myös tieteenalat, joiden substanssiosaaminen ei suoraan välttämättä liity luontoon, kuten ympäristötaloustiede, ympäristöoikeus ja ympäristöpolitiikka, ovat vahvasti edustettuina paneelin jäseniä valittaessa myös tulevaisuudessa.

Luontopaneeli ehdottaa, että sana ”yleisölle” kohdassa ”*joista se viestii tarpeen mukaan yleisölle ja päätöksentekijöille*” korvattaisiin sanaparilla ”eri kohderyhmille”.

Luontopaneeli on erisnimi ja isoa alkukirjainta on hyvä käyttää myös kohdassa: ”*Näitä tehtäviä varten luontopaneeli voi antaa myös lausuntoja...*”

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

14§ Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia ja toimintaohjelma

Luontopaneeli ehdottaa harkittavaksi biodiversiteettistrategia sanan korvaamista luonnon monimuotoisuusstrategialla ja toimintaohjelmalla. Nyt lakiluonnoksessa käytetään vaihtelevasti kumpaakin ja se on omiaan lisäämään epäselvyyttä. Yksinkertaisinta olisi jos käsite biodiversiteettistrategia jätettäisiin kokonaan pois.

Luontopaneeli pitää hyvänä ehdotusta, että ELY:t voivat laatia strategiaa tukevan luonnon monimuotoisuuden alueellisen toimeenpanosuunnitelman koska tällä varmistetaan, että ison maamme alueelliset erityispiirteet saadaan paremmin huomioitua.

18§ Osallistuminen ja vuorovaikutus

Luontopaneeli ehdottaa harkittavaksi seuraavaa tarkennusta pykälän viimeiseen lauseeseen: ”*...että luodaan edellytykset asiasta käytävälle julkiselle keskustelulle eri kansalaisryhmien osallistumismahdollisuudet huomioiden.*”

19§ Luonnonsuojelun seuranta

Luontopaneeli kannattaa, että seurannat on nostettu omaksi pykäläksi ja että lajien ja luontotyypin uhanalaisuuskehityksen seuranta sekä toimenpiteet on mukana.

Luontopaneeli kiinnittää huomiota kuitenkin vahvaan ilmaisuun, jolla korostetaan uhanalaisten lajien ja luontotyyppien huomioimista. ”*Tällöin on erityisesti otettava huomioon uhanalaiset lajit ja luontotyypit...*”. On toivottavaa, että myös tavanomaisempaa luonnon tilaa seurataan, jotta se ei pääse uhanalaistumaan. Tästäsyystä Luontopaneeli toivoo harkittavan, josko kohtaan voisi lisätä jonkin varmistuksen tästä asiasta esimerkiksi näin: ”*Tällöin on erityisesti, mutta ei pelkästään, otettava huomioon...*”

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

35 § Heikentämiskielto

”Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää.”

Luontopaneeli katsoo, että yllä olevassa kohdassa sana ”merkittävästi” jättää turhan laveasti liikkumavaraa alueiden suojelun perusteena olevien luonnonarvojen heikentämiselle ja ehdottaa sanan poistamista. Kokonaisheikentymättömyyden tavoitetta ei ole mahdollista saavuttaa jos merkittävää vähäisempiä luonnonarvojen heikentämisä sallitaan. Asia koskee tätä pykälää, mutta myös joitakin muita kohtia lakiluonnoksessa.

40 § Luvan myöntäminen sekä suunnitelman hyväksyminen ja vahvistaminen

”Kustannusvastuuta voidaan kohtuullistaa ottaen huomioon hankkeen tai suunnitelman perusteena oleva yleisen edun kannalta pakottava syy.”

Luontopaneeli katsoo, että koska heikentämisluvan edellytyksenä vaikuttaa aina olevan yleinen etu, saattaa tämä pykälän kohta johtaa tilanteeseen, että minkään toimijan ei tarvitse vastata täysimääräisesti heikennyksen kustannuksista. Luontopaneeli kehottaa harkitsemaan onko kyseinen riski olemassa ja tekemään tarvittavia tekstimuutoksia jos on. Jos yhteiskunta kattaa lähtökohtaisesti yksityisten toimijoiden taloudellisen edun tavoittelusta syntyviä kustannuksia (esimerkiksi tapauksessa, että suuri kaivoshanke todetaan työllisyysvaikutusten vuoksi yleisen edun kannalta tärkeäksi) vaarantuu aiheuttaja maksaa periaate.

6 luku Luonnonsuojelualueet

44§ Luonnonsuojelualueet ja niiden perustamisedellytykset

Luonnonsuojelualan perustamisen yleisenä edellytyksenä on, että:

”2) alueella on luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja;”

Luontopaneeli kiinnittää huomiota sanaan ”ja” lisääntymis- ja levähdyspaikkojen osalta. Tässä yhteydessä sana ”tai” vaikuttaisi oikeammalta valinnalta sillä tuntuu liioittelulta, että lisääntymispaikan lisäksi vaaditaan levähdyspaikan samanaikainen esiintyminen alueella. Lisäksi Luontopaneeli pyytää tarkastamaan, onko tarkoituksenmukaista jättää tässä kohdassa mainitsematta lintudirektiivin liitteen lajit.

”6) alueella on erityistä merkitystä luontotyyppien ja eliölajien mahdollisuuksille sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin;”

Luontopaneeli kannattaa kirjausta ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Luontopaneeli ehdottaa lisättäväksi, että myös ilmastonmuutoksen hillintä voi olla mahdollinen suojelualueen perustamisedellytys.

Edellä olevien huomioiden lisäksi Luontopaneeli kiinnittää huomiota EU biodiversiteettistrategian selkeään linjaukseen, jonka mukaan alueet, joilla on suuri monimuotoisuuspotentiaali, eli että ne voivat kehittyä luonnon kannalta merkittäviksi alueiksi, tulisi lisätä luonnonsuojelualueen perustamisen mahdollistavaksi kriteeriksi. Tällaisia alueita voivat olla esimerkiksi olemassaolevien alueiden kytkeytyneisyyttä edustavat kohteet joilla ei vielä ole merkittäviä luontoarvoja, mutta jotka voivat ajan saatossa muodostaa sellaisia lisäten jo suojeltujen kohteiden kytkeytyneisyyttä. Luontopaneeli ehdottaa lisättäväksi seuraavan kaltaisen kirjauksen omaksi kohdakseen: ”alueella on merkittävä mahdollisuus/potentiaali kehittyä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaaksi kohteeksi itsessään tai lisäämällä olemassa olevan suojelualueverkoston kytkeytyneisyyttä”.

Monimuotoisuuspotentiaalın ja kytkeytyneisyyden huomioiminen parantaisi selkeästi mahdollisuuksia suurempien luonnonsuojelualuekokonaisuuksien perustamiseksi, jotka pystyvät paremmin ylläpitämään luontoarvojaan myös muuttuvassa ilmastossa. Tämä liittyy myös alueiden ennallistamiseen eli sijainniltaan kytkeytyneisyyttä parantavan kohteen suojelu ja ennallistaminen tulisi olla lain mukaan mahdollista.

45 § Kansallispuisto

”Kansallispuiston pinta-alan on oltava vähintään 3 000 hehtaaria.”

Luontopaneeli kiinnittää huomiota siihen, että kansallispuistojen minimipinta-alaa on lakiluonnoksessa kolminkertaistettu aiemmasta. Hallituksen esityksessä ei ole muutokseen annettu laajoja perusteluita. Luontopaneeli huomauttaa, että pinta-alan kasvattaminen rajoittaa kenties merkittäväällä tavalla mahdollisia paikkoja, jonne kansallispuisto voitaisiin pinta-alan kasvatuksen jälkeen perustaa. Voisi olla paikallaan harkita pinta-alan pitämistä ennallaan.

51 § Poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä

Luontopaneeli pitää hyvänä, että laista on poistettu kohta “tehdä geologisia tutkimuksia ja etsiä malmeja“, ja että hallituksen esityksen perusteella tavoitteena on kieltää malmin etsintä suojelualueilla. Kaivostoiminta tulee rajata suojelualueiden ulkopuolelle ja geologiset tutkimuksetkin tulee olla selvyyden vuoksi luvanvaraisia kuten 52§:ssä todetaan.

”10) ajaa hirveä sekä valkohäntäkaurista”

Luontopaneeli katsoo että, valkohäntäkauriin lisääminen lakiin on tärkeä. Koska valkohäntäkauris on vieraslaji, sillä voi olla merkitystä suojelualueiden kasvillisuuteen. Luontopaneeli kannattaa haitallisten vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran torjunnan mahdollistamista luonnonsuojelualueilla.

”Metsähallitus voi antaa luvan geologiseen tutkimukseen suojelualueella, mikäli toiminta ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta. Geologiset tutkimukset on tällöin järjestettävä niin, ettei niillä aiheuteta suojelualueen lajeille, luontotyypeille, vesitaloudelle tai maisemalle vähäistä suurempaa haittaa.”

Luontopaneeli katsoo, että malminetsintä suojelualueella tulee yksiselitteisesti kieltää kuten vaikuttaa olevan myös hallituksen esityksen perusteluiden tarkoituksena. Tämän lainkohdan voi kuitenkin tulkita ainakin kahdella tavalla, joko geologiseksi perustutkimukseksi ilman pidemmälle ulottuvia tarkoituseriä, tai geologiseksi tutkimukseksi, joka vastaa malminetsintää ja tähtää kaivostoimintaan. Lisäksi ”toiminta” sana on epämääräinen eikä ole selvää viittaako se tutkimukseen toimintana vai tutkimuksen seurauksena mahdollisesti käynnistettävään toimintaan. Luontopaneeli katsoo, että tämä lainkohta on syytä selkiyttää niin, että se on yksiselitteinen ja, että se kieltää malminetsinnän. Luontopaneeli lisäksi huomauttaa, että tilanteessa, jossa GTK:n tutkimustoiminta antaa suoraan tietoa kaivannaisvarannoista kaivosyhtiöille nykyinen kirjoitusmuoto voi osoittautua hankalaksi.

”Lupa poiketa rauhoitussäännöksistä annetaan määräaikaisena ja se voi olla voimassa enintään kymmenen vuotta kerrallaan.”

Luontopaneeli katsoo, että kymmenen vuoden poikkeuslupa on erittäin pitkä ja suosittelee lyhyempää enimmäisaikaa.

§55 Poikkeaminen yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä

Suomen luontopaneeli pitää pykälän viimeistä lausetta *”Lupaa ei kuitenkaan tarvita, mikäli toimintaa ei ole alueen rauhoitusmääräyksissä kielletty”* epäonnistuneena, ja esittää sen poistamista. Kirjaus ei ota huomioon yhteiskunnan ja talouden tarpeiden muutoksia ja on altis semanttiselle kikkailulle (esimerkiksi siitä onko sammalen kuorinta turpeen nostoa) ja asettaa paineita pystyä nimeämään kaikki mahdolliset tulevaisuuden haittaavat toiminnot. Luontopaneeli pitää parempana tapaa, jossa luonnonsuojelualueella toiminta on lähtökohtaisesti kielletty, jos sitä ei ole erikseen rauhoitusmääräyksissä sallittu. Tällöin lause voisi kääntyä muotoon ”Lupaa ei kuitenkaan tarvita, mikäli toiminta on alueen rauhoitusmääräyksissä sallittu”.

63 § Luonnonsuojelualueen heikentämisen hyvittäminen

Luontopaneeli pitää tätä hyvänä lisäyksenä ja se vastaa modernia ekologisen kompensaaion periaatteita.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Kokonaisuutena Luontopaneeli pitää tätä hyvänä peilauksena lajisuojelu-lukuun.

Luontopaneeli kannattaa kolmiportaista 1) uhanalaiset, 2) suojellut ja 3) tiukasti suojellut luontotyypit luokitusta, joka selkeyttää eri luokkien käsittelyä.

66 § Uhanalaisen luontotyypin huomioon ottaminen lupaa tai suunnitelmaa hyväksyttäessä

Luontotyyppisuojelelun kehittäminen on tarpeellinen ja tervetullut uudistus. Luontotyyppisuojelelun laajentaminen on välttämätöntä tilanteessa, jossa puolet Suomen luontotyypeistä on uhanalaisia. Niiden suojelelutasen heikkenemisen ehkäisemiseksi tarvitaan tehokkaamman suojelelun ohella ennallistamistoimia ja luonnontilaansa menettäneiden ja pienialaista suurempien kohteiden säästämistä ja ennallistumaan jättämistä.

On valitettavaa, että uudistus koskee vain LSL:n mukaista luontotyyppisuojelelun ja uudistamisen ulkopuolelle on jätetty kokonaan metsälain 10 §:n ja pääosin vesilain 2:11 mukainen elinympäristösuojelelun.

Metsätalouden merkitystä lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiselle ei olisi tullut jättää pois lakiehdotuksesta uhanalaisten luontotyyppien ja lajien osalta, eikä laajemmastakaan tarkastelusta. Jotta Suomi voisi saavuttaa luonnon monimuotoisuutta koskevat sitoumuksensa ja velvoitteensa, metsäiset luontotyypit tulee ottaa kokonaisvaltaisen lainsäädäntöuudistuksen kohteeksi heti LSL:n uudistuksen valmistuttua.

Metsälain luontotyyppisuojelelun tehokkuutta heikentää mm. pienialaisuuden vaatimus, mikä jättää tärkeitä kohteita tai niiden osia luontotyyppisuojelelun ulkopuolelle. Osa metsälain kohteista, kuten pienvesien lähiympäristöt, tulisikin siirtää LSL:n puolelle tai parantaa metsälain mukaista suojelelun luontotyypeille. Nykyisellään vesiluontotyyppien sääntely on erittäin hajanaista: uoma saattaa olla vesilain nojalla suojelelun, mutta saman uoman rantametsät metsälain mukaan eivät. Tai toisinpäin. Purot, norot ja lähteet sekä niiden rantakasvisillisuus tulisi sääntelyssä ottaa huomioon kokonaisuutena ja tässä tarkoituksessa LSL toimii paremmin kuin metsälaki tai vesilaki.

67§ Suojelelun luontotyypin rajauspäätös

Käytäntö, jossa luontotyypit tulee erikseen ELY-keskusten rajata maastossa ei toimi, koska luontotyyppien uhanalaisuus lisääntyy ja ELY-keskusten resurssit ovat puutteelliset rajausten tekemiseen. Tätä varten tarvitaan uusia keinoja kuten tämä pykälä ja tiukasti suojelelun luontotyypit. Tätä varten toimivat tietojärjestelmät ajantasaisten tietojen suhteen on avainasemassa, ja korostuu muussa lain valmistelussa.

68 § Tiukasti suojelelun luontotyypin heikentämiskielto

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäämistä. Nämä luontotyypit ovat niin pienialaisia, että niillä on merkittävä riski hävitä kokonaan Suomesta. Pienialaisuus tarkoittaa myös sitä, että niiden suojelelun ei aiheuta merkittäviä yhteiskunnallisia rajoituksia ja alueiden hankkiminen valtiolle ei tulisi olla taloudellisesti merkittävä rasite. Näillä pienialaisilla kohteilla on kuitenkin suuri merkitys luonnon monimuotoisuudelle.

69§ Poikkeaminen luontotyyppien suojelelun säännöksistä

Luontopaneeli kannattaa hyvittämisvelvoitteen määräämistä poikkeusluvan hakijalle. Lieventämisportaikon nykyistä paremmaksi integroimiseksi osaksi LSL:a on myös kannatettavaa ja tärkeää, että säännökseen on lisätty velvoite osoittaa, ettei hankkeelle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutavissa olevaa vaihtoehtoa. Lisäykset edistävät luonnon monimuotoisuuden kokonaisuheikentymättömyyden toteutumista.

70§ Uhanalaisten luontotyyppien hoito

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäystä, mikä mahdollistaa luontotyypin laadun parantamisen myös yksityisillä suojelualueilla.

8 luku Eliölajien suojelu

Kokonaisuutena luvussa on paljon kannatettavia lisäyksiä ja yhdessä luontotyyppien luvun kanssa muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Samanlainen hierarkia ja lajien ja luontotyyppien välillä parantaa lain selkeyttä ja käytettävyyttä.

71§ Soveltamisala

Tästä luvusta puuttuu lajien geneettinen muotoisuus, jolla on merkittävä rooli monimuotoisuuden säilyttämisessä. Sen lisääminen toisi lisäarvoa etenkin geneettisesti erilaistuneiden kantojen suojelussa. Määritelmä sopisi esimerkiksi tämän soveltamisalan alle.

Kalat ollaan poistamassa kokonaan luonnonsuojelun lajisuojelusta. Tähän asti kalalajeja (lukuun ottamatta taloudellisesti hyödynnettäviä kalalajeja) on luonnonsuojeluasetuksella voitu säätää rauhoitetuiksi tai uhanalalaiseksi. Mikäli ehdotettu LSL:n uudistus kaloja koskien menee läpi, kaikkia kalalajeja suojeltaisiin jatkossa vain kalastuslain (379/2015) keinoin, joita ovat mm. alueellinen kalastuksen rajoittaminen (52 §) ja kalojen rauhoitus (55 §). (Tekninen sivuhuomaus: viittaus kalastuslain 2 §:än on epäselvä, sillä siinä ei määritellä soveltamisalaa kalojen osalta mitenkään, vaan mainitaan ainoastaan nahkiainen ja rapu. Viittauksesta voisi jopa päätellä, että vain nahkiainen ja rapu on poistettu kalastuslain soveltamisalasta.)

Voimassa olevan LSL:n mukainen kalalajin säätäminen uhanalaiseksi ei ole ollut erityisen vaikuttava suojelukeino, mutta mikäli LSL:n uudistusehdotus hyväksytään uudeksi laiksi, paranee – tai ainakin selkeytyy – LSL:n mukaisten uhanalaisten lajien suoja mm. siltä osin, että viranomaisten on monia lupia myöntäessään ja kaavoja laatiessaan otettava uhanalaiset lajit huomioon. Tämä suoja ei ehdotuksen mukaan ulottuisi kaloihin. Kalastuslaki turvaa kalastukselta, mutta se ei turvaa uhanalaisia kalalajeja vesirakentamiselta eikä ruoppauksilta ja perkauksilta. Tällä hetkellä ei ole LSA:lla uhanalaiseksi määriteltyjä kalalajeja, mutta se ei tarkoita, etteikö jatkossa uhanalaiseksi säätämiselle voisi olla tarvetta. Luontopaneeli suosittelee, että sääntelyn kattavuutta tarkastellaan kalojen ja niiden kutupaikkojen osalta vielä tarkemmin ennen lakimuutoksen hyväksymistä.

73§ § Eläinlajien rauhoitussäännökset

Luontopaneeli pitää omituisena, että luonnonsuojelulaissa edelleen annetaan lupa tappaa kyy ja pitäisi riittävänä lupaa ottaa se kiinni ja siirtää.

Luontopaneeli pohtii seuraavan lisäyksen loppuosan järkevyyttä: "pesän vahingoittaminen on kiellettyä pesintäkauden ulkopuolella vain silloin, kun kyse on eläimen itse tekemästä pesästä, jota se käyttää toistuvasti." Tämä saattaa antaa paremman suojan esimerkiksi petolintujen pesille, mutta sisältää myös ongelman, jossa eri lajit voivat pesiä ristiin toisten rakentamissa luonnollisissa pesissä. Pesä voi olla alun perin hiirihaukan tekemä, mutta kanahaukka pesii siinä myöhemmin monta vuotta. Telkkä pesii toistuvasti palokärjen tekemässä kolossa, ja tervapääsky voi pesiä myös yli vuosikymmenen vanhassa käpytikan kolossa, vain muutamia esimerkkejä mainitaksemme.

Luontopaneeli katsoo, että lauseen osa "vain silloin, kun kyse on eläimen itse tekemästä pesästä" on niin ongelmallinen, että sen poistoa tai uudelleen muotoilua kannattaa harkita. Vaihtoehtoinen vähemmän ongelmallinen muotoilu voisi olla: "pesän vahingoittaminen on kiellettyä pesintäkauden ulkopuolella silloin, kun kyse on luonnonpesästä, jota jokin rauhoitettu laji käyttää toistuvasti." Luonnonpesä rajaa ihmisten tekemät tekopesät ja pöntöt lain ulkopuolelle. Lakia selkeyttäisi, jos hallituksen esityksessä lueteltaisiin esimerkinomaisesti mitä lajeja se koskee. Näiden lajilista ei ole kuitenkaan loputtoman pitkä. Jos listaamiseen ryhdytään, on huomioitava, että pykälä koskee myös muita eliölajiryhmiä kuin tässä esimerkkinä käytettyjä lintuja.

74§ Pesäpuiden suojelu

Tässä ongelmana pesintöjen ensimmäinen vuosi. Pesäpuun tulisi olla suojeltu myös ensimmäisenä vuonna, kun pesä rakennetaan.

76§ § Uhanalaisten lajien suojelu

Luontopaneeli kannattaa pykälän nykyistä muotoa, joka huomioi paremmin uhanalaisten lajien viranomaisten lupakäsittelyssä ja suunnitelmissa. Tämä on tärkeä lisäys lakiin.

Luontopaneeli pitää positiivisena, että uhanalaisten lajien ja luontotyyppien huomioon ottaminen mainitaan LSL:ssa selkeästi, joskaan se ei ole uusi velvoite, kuten HE:ssäkin todetaan. Se ei myöskään yhtään laajenna aiempaa, muihin ympäristölakeihin sisältyntä huomioonottovelvollisuutta.

Huomioonottamisvelvoitteen soveltamisalaa tulisi laajentaa myös yksittäisten rakennushankkeiden rakennuslupiin sekä metsätalouden harjoittamiseen. Metsätalouden osalta lajien huomioon ottamista voisi kohtuullistaa samalla tavalla kuin metsälain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kohdalla: korvaus tai poikkeuslupa.

HE:ssä todetaan myös, että uhanalainen laji/luontotyyppi ei "yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä". Luontopaneeli pitää liian heikkoina velvoitteina pelkkää huomioon ottamista ja sitä, että lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten lupaharkinnassa on otettu uhanalaisten lajit huomioon. Säännös ei esitettyssä muodossaan esimerkiksi velvoita pyrkimään suojelemaan uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä kaikin kohtuudella toteutettavissa olevin toimenpitein;

jonkinlainen *haittojen minimointivelvoite* tähän säännökseen tulisi lisätä (vrt. 84 §). Tämä olisi linjassa ehdotetun 8 §:n selvällä ovelvollisuuden kanssa. Nykyisen ehdotuksen mukaisesti niiden uhanalaisten lajien, joita ei ole rauhoitettu, suoja on heikompi kuin rauhoitettujen lajien, joiden osalta 84 §:n mukaisesti on “kuitenkin vältettävä vahingoittamista tai häiritsemistä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia”.

“Ottaa huomioon” tarkoittaa pahimmillaan vain sitä, että kaikki taloudelliset seikat käytännössä ajavat uhanalaisten lajien suojelun ohitse. Vähintään huomioonottamisvelvoitteeseen tulisi lisätä velvoite perustella, miksei lajia tai sen elinympäristöä ole luvan myöntämisen tai kaavan laatimisen yhteydessä turvattu ja mitä keinoja on käytetty haittojen välttämiseksi ja lieventämiseksi.

79§ Uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoito

Tämä on uusi ja kannatettava pykälä, joka lisää mahdollisuuksia uhanalaisten lajien suojelussa.

80§ Uusina tavattujen eliölajien suojelu

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäämistä, mikä parantaa olennaisesti Suomeen luontaisesti saapuvien (mm. ilmastonmuutoksen työntämänä) lajien suojelua sekä lisäksi mahdollisesti muuten uusina lajeina löytyneiden suojelua. Kymmenen vuoden aikajänne on Luontopaneelin näkemyksestä riittävä.

81§ Suojelun tarpeessa olevan eliölajin avustettu leviäminen

Luontopaneeli kannattaa pykälän lisäämistä sellaisena. Tämä lisää suojelukeinovalikoimaa etenkin muuttuvassa ilmastossa. Avustettu leviäminen koskee tyypillisesti heikosti leviäviä lajeja, ja riski, että laji lähtisi leviämään holtittomasti uudella alueella on pieni. Maanomistajien huomioiminen on tässä tärkeätä ja siksi ensisijaisesti toimintaa tulisi tehdä vain valtionmailla ja yksityismailla vain maanomistajien suostumuksella.

83§ Kuolleena tavattu rauhoitettu eläin

Tässä pykälässä on nykykäytännössä ristiriita yleisen lain tavoitteen (Luku 1) kanssa: ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;” - Ely-keskuksessa on tehty hiljattain lain tulkinta, että rauhoitettuja eläimiä ei saisi lainata ei-tieteellisille tahoille, esim. taidemuseoille tai muille museoille/tiedekeskuksille (metsästysmuseum, metsämuseum, luontokeskukset jne.) ympäristökasvatustarkoituksiin. Tämä toiminta on ollut Luonnontieteellisellä keskuksella yhteiskunnallisen vuorovaikutuksemme ja ympäristökasvatuksemme osana vuosikymmeniä. Jos se todetaan jatkossa mahdottomaksi luonnonsuojelulain nojalla, se on mielestämme ristiriidassa lain tavoitteen kanssa. Ei ole myöskään mahdollinen käytäntö, että toiminta tehtäisiin luvanvaraiseksi siten, että joka lainasta pitäisi hakea lupa.

84 § Yleispoikkeus eräistä rauhoitussäännöksistä

Luontopaneeli katsoo, että 84 § on lintujen osalta paradoksaalinen ja jättää käytännössä linnut heikompaan asemaan kuin muut lajit. Kun 84.1 §:ssä osana yleispoikkeusta korostetaan haittojen välttämistä, 84.2 §:ssä puolestaan todetaan, ettei 84.1 § koske lintuja. Käytännössä yleispoikkeus kuitenkin koskee lintuja, sillä Suomessa lintujen rauhoittaminen ei jostain syystä koske lainkaan maa- ja metsätaloutta: Suomessa on tulkittu lintudirektiiviä ja luonnonsuojelulain rauhoitussäännöstä siten, etteivät lintujen tappamis- ja häirintäkiellot koske pesimäaikaisia metsänhakkuita. Luontopaneeli katsoo, että hakkuut tulisi pesintäaikana kieltää kokonaan tai vähintään niitä tulisi rajoittaa karuimpiin metsiin, joissa pesiviä lajeja on vähemmän kuin rehevissä metsissä, jolloin pesiä, munia ja lentokyvyttömiä poikasia tuhoutuu vähemmän.

9 luku Vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

Kokonaisuutena luku on hyvä.

88§ Eliölajien maahantuonti ja maastavienti

Luontopaneeli kannattaa tekstilisäystä ”Elävien petolintujen maahantuonti on kielletty”. Tällä estetään haukkametsästyksen syntymistä Suomeen.

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

92 § Maisemanhoitoalueen perustaminen

Luontopaneeli kannattaa ehdotettua muotoilua ”Muusta maisemanhoitoalueesta päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus rekisteröidyn paikallisen tai alueellisen yhdistyksen, kunnan tai maakunnan liiton esityksestä. On hyvä että paikallisia oloja parhaiten tuntevilla yhdistyksillä ja kunnilla on maakunnan liiton ohella mahdollisuus esittää maisemahoitoalueen perustamista.

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Yleisenä huomiona Luontopaneeli toteaa, että ekologisten kompensaatioiden sisällyttäminen luonnonsuojelulakiin on ensiarvoisen tärkeä, mutta ei riittävä toimenpide luontokadon pysäyttämiseksi ja kokonaisheikentymättömyyden saavuttamiseksi. Suomen lainsäädäntöä tulee kehittää läpileikkaavasti niin, että komepnsaatiovelvoite tulee kaikkeen lainsäädäntöön jossa käsitellään maan- ja merienkäyttöä ja ylipäätään kaikkia toimia jotka muuttavat luontotyyppjä ja lajien elinympäristöjä.

Yleisenä periaatteena on hyvä pitää usein toistettua lähtökohtaa jonka mukaan ensisijaisena keinona on aina pidettävä luontotyyppien ja lajien tehokasta suojelua ja viimesijaisena keinona luontohyvitysten toteuttamista.

98 § Hyvittävät toimenpiteet

”Hyvittävänä toimenpiteenä voidaan pitää myös uhanalaisen luontotyypin luonnontilaltaan edustavan esiintymän pysyvää suojelua (suojaohjelmitys)...”

Luontopaneeli ei ymmärrä miksi yllä mainitussa lakiluonnoksen kohdassa viitataan vain uhanalaiseen luontotyyppiin. Ekologisesti katsoen ei ole mitään syytä miksi vain uhanalaisen luontotyypin suojelu voidaan laskea hyvittäväksi toimenpiteeksi. Ongelma korostuu etenkin tilanteessa, että suojelualueilla heikennettäisiin luontotyyppiä, joka ei ole uhanalainen. Tämän lisäksi ei ole selvää miksi toimenpidekohteen on oltava luonnontilaltaan edustava. Myös heikennettyjen alueiden suojelu voi tuottaa merkittäviä ekologisia hyötyjä jos käyttöpainet ylläpitävät heikennystä.

“jos suojelu 2) tuottaa paremman ekologisen lopputuloksen kuin ennallistaminen tai kunnostaminen”

Luontopaneeli katsoo, että tässä kohdassa on rakennettu kenties turha hierarkia ennallistumishyvityksen ja suojeluhyvityksen välille. On täysin tapauskohtaista kumpi on ekologisesti katsoen järkevämpi tapa hyvittää aiheutetut heikennykset. Pelkkä ennallistuminen ei myöskään turvaa pysyvyyttä, vaan ennallistumishyvitykseen tulee aina yhdistää myös hyvityksinä ennallistettavan kohteen suojelu.

99 § Hyvittämisen kriteerit

“Uhanalaiseen luontotyyppiin tai lajin elinympäristöön kohdistuva heikennys on hyvitettyä saman lajin elinympäristöön tai samaan luontotyyppiin kohdistuvien toimenpitein. Mikäli luonnontieteellisistä syistä heikennystä ei voida hyvittää samaan luonnonarvoon kohdistuvien toimenpitein, heikennys on hyvitettyä heikennettävää vastaavaan, yhtä uhanalaiseen tai uhanalaisempaan luonnonarvoon kohdistuvien toimenpitein.”

Luontopaneeli toteaa että jälkimmäisessä lauseessa sana luonnonarvo rinnastetaan ensimmäisen lauseen luontotyyppiin ja lajin elinympäristöön. Tämä rinnastus vaikuttaa tarpeettomalta monimutkaistukselta ja ehdottaa että sana luonnonarvo saattaisi olla korvattavissa yksinkertaisesti sanalla luonto. Tällöin edellä luonnonarvo korvautuisi näin: “Mikäli luonnontieteellisistä syistä heikennystä ei voida hyvittää samanlaiseen luontoon kohdistuvien toimenpitein, heikennys on hyvitettyä heikennettävää vastaavaan, yhtä uhanalaiseen tai uhanalaisempaan luontoon kohdistuvien toimenpitein”.

“Hyvittävät toimenpiteet on toteutettava ... 2) sen saamelaisyhteisön alueella, jonka alueella heikennys tapahtuu;”

Luontopaneeli katsoo, että toteutusalueen rajausta tulisi tehdä luonnontieteellisin perustein. Saamelaisyhteisön raja ei ole luonnontieteellinen peruste. Kohta viittaa osin ihmisten kokemaan luonnon menetykseen ja tämä puolestaan viittaa ekosysteemipalveluiden kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen muutoksiin. Ekosysteemipalveluiden tarjonta on tärkeä huomioitava asia, mutta on huomattava, että tällöin pohditaan menetyksen hyvittämistä ihmisille ja focus kääntyy luonnolle hyvittämisestä pois. Luontopaneeli suosittelee, että luontohaitojen hyvitykset luonnolle ja ihmisille pidetään käsitteellisesti selkeästi toisistaan erillisinä asioina. Tässä lakiluonnoksen kohdassa vaikuttaa siltä, että saamelaisten erityisasema on saattanut johtaa tämän erillisyyden hämärtymiseen.

“Hyvittävät toimenpiteet on toteutettava ... 3) viimeistään 3 vuoden kuluessa heikennyksen aiheuttamisesta, kun kyse on perustavista toimenpiteistä, ja jatkuessa tarvittaessa 20 vuoden ajan, kun kyse on hoitotoimenpiteistä. Suojeluhyvitys on kuitenkin toteutettava ennen heikennystä.”

Luontopaneeli katsoo, että “perustavat toimenpiteet” ei ole riittävän selvä ja kaipaa selvennystä ei vain hallituksen esityksessä vaan myös itse lakiesityksessä. Yksi mahdollisuus voisi olla, että otetaan käyttöön ennallistumishyvitys ja hoitohyvitys rinnakkaisina käsitteinä suojeluhyvitykselle.

Luontopaneeli katsoo, että perusteet erolle suojeluhyvityksen ja ennallistamishyvityksen sekä hoitohyvityksen (eli perustavat toimenpiteet) aloituksen ajankohdassa eivät ole täysin vedenpitävät. Myös ennallistuminen ja hoidon jälkeisen luonnon kehittyminen on hidasta. Luontopaneeli katsoo, että etenkin kun kyse tässä kokonaisuudessa on luonnonsuojelualueiden heikennysten hyvittämisestä voisi hyvin molemmissa edellyttää sitä että hyvittävät toimenpiteet on toteutettava ennen heikennystä. Tämä toisi lakiesitykseen selkeyttä kun aikarajat kaikissa toimissa olisivat yhdenmukaiset. Lisäksi ehdotuksen 99.3 §:ssä määrätään toteuttamaan hyvittävät toimenpiteet” viimeistään 3 vuoden kuluessa heikennyksen aiheuttamisesta, kun kyse on perustavista toimenpiteistä”. HE-luonnoksessa kuitenkin todetaan, että hyvitystoimet tulisi “mieluiten “ toteuttaa ennen heikennystä. Tämä tulisi ottaa itse säännökseen niin, että hyvitystoimet toteutettaisiin ennen heikennyksiä ja mahdollisesti että vain erityisistä syistä myöhemmin, kuitenkin viimeistään 3 vuoden kuluessa. Tämän kohdan mahdollinen muuttaminen vaikuttaa muihinkin pykäliin luvussa 11.

Luontopaneeli pitää hoitohyvitysten määräaikaaisuutta ongelmallisena. On aukottoman selvää, että jos luontohaitat ovat pysyviä mutta hyvitykset määräaikaaisia seurauksena on jatkuva, vain hieman viivästyvä luontokato. Lisäksi sekä ennallistamishyvitys- että hoitohyvityskohteet tulisi asettaa luonnonsuojelulain mukaisiksi suojelualueiksi joilla niiden pysyvyys turvataan.

100 § Suunnitelma hyvittävästä toimenpiteistä

“Eliöeläin elinympäristöille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten hyvittämisestä on laadittava suunnitelma. Hyvittämissuunnitelmassa on esitettävä: 1) tiedot heikennettävästä alueesta, sen luonnonarvoista ja niiden tilasta ennen heikennystä sekä arvio luonnonarvoille aiheutuvasta heikennyksestä;”

Luontopaneeli pitää sanaa luonnonarvo epämääräisenä ja vaikeasti määriteltävänä. Jo aiemmassa kohdassa Luontopaneeli kiinnitti huomiota siihen, että luontotyyppi ja eliöiden elinympäristö rinnastettiin luontoarvoiksi. Asia on hankala ja vaikuttaa laajasti useisiin kohtiin lakiesitystä, mutta Luontopaneeli kannustaa pohtimaan olisiko mahdollista sanan luonnonarvo sijaan käyttää eksaktimpaa ilmausta siitä mitä suunnitelmassa on esitettävä. Heikennettävät luontotyypit sekä niiden tila ennen heikennystä on kohtuullisen selkeä. Lisäksi jos halutaan keskittyä joihinkin lajeihin niiden elinympäristöt voitaisiin ehkä mainita erikseen.

101 § Hyvittämiseen velvoittaminen

“elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset ... 3) hyvittämistoimenpiteiden toteuttamisen seurannasta”

Luontopaneeli huomaa, että 100 § ja 101 § puhutaan toteutuksen tai toteuttamisen seurannasta ja pohtii onko kyse samasta vai eri asiasta. Luontopaneeli ehdottaa sanojen yhtenäistämistä jos kyse on samasta asiasta.

108 § Kustannusvastuu

“Hyvittämiseen velvollinen ja vapaaehtoinen hyvittäjä vastaa lisäksi kustannuksista, jotka aiheutuvat: ...2) hyvittämistoimenpiteiden vaikuttavuuden seurannasta”

Luontopaneeli ei löydä lakiluonnoksesta kohtaa, jossa olisi ennen kustannusvastuu pykälää velvoitettu tai kehoitettu hyvitystoimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Pykälässä 100

puhutaan toimenpiteiden toteutumisen seurannasta mutta ei toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannasta. Myös pykälässä 101 puhutaan hieman eri sanalla samasta asiasta. Jos halutaan, että hyvitystoimenpiteiden vaikuttavuutta eli ekologisen hyödyn kertymistä seurataan se pitää erikseen velvoittaa jo aiemmissa pykälissä.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

Luontopaneeli katsoo että tehdyt muutokset luvun pykäliin ovat parantaneet lain selkeyttä.

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Kokonaisuutena tämä on hyvin tärkeä uudistus. Toimivat tietojärjestelmät luontotiedon käsittelyssä ja jakamisessa on modernin tietoyhteiskunnan mukainen keino edistää luonnonsuojelua. Helposti saatavissa oleva avoin tieto tekee myös luonnonsuojelutoiminnasta yleisesti avoimemman ja yleisesti hyväksyttävämpää.

116 § Luonnonsuojelun tietojärjestelmä

Luontopaneeli kannattaa, että luontotiedon tärkeimmät hallinnoijat ja ylläpitäjät mainitaan erikseen laissa, jotta työnjako on selkeä.

117 §

Luontopaneeli kannattaa lain muotoilua “Luonnon monimuotoisuuden tilan seuranta toteuttavien viranomaisten ja 11 §:ssä mainittujen asiantuntijaviranomaisten on talletettava 19 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojelun seurantaan koskevat tiedot tietojärjestelmään. Seurantatietoja voivat tallettaa myös kyseisten viranomaisten hyväksymät muut tahot.” Näin kerättävä tieto on keskeinen osa avointa lajien seurantoimintaa. Tässä viranomaiset ja asiantuntijaviranomaiset toimivat myös esimerkkinä, joka lisää myös muiden laissa mainitsemattomien tahojen aineistojen kokoamista samoihin järjestelmiin.

118 § Tiedon laatu

Luontopaneeli kannattaa lain ehdotettua muotoilua “Tietojärjestelmän ylläpitäjä vastaa siitä, että tietojärjestelmään merkitään tiedon laatua kuvaavat tiedot tiedon lähteestä ja tiedon hankkimisen ja tallettamisen ajankohdasta.” Aineiston laatua kuvaavat tiedot ja lähteet ovat keskeinen osa aineiston luotettavuuden arviointia ja ne on toiminnassa jo nykyisissä Luonnontieteellisen keskusmuseon ylläpitämissä järjestelmissä.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

Kokonaisuutena luku sisältää useita hyviä lisäyksiä, jotka parantavat ympäristörिकosten ennaltaehkäisyä ja tehostavat seuraamusjärjestelmää. Luontopaneeli kannattaa ehdotettua lukua.

128§ Toiminta rikosasiassa

Luontopaneeli pitää hyvänä lisäyksenä, että ELY toimii asianomaisena. ELYistä löytyy myös tarvittavaa asiantuntemusta luontorikosasioissa, mutta toiminnan resurssointi on myös taattava jatkuvuuden kannalta.

15 luku Muutoksenhaku

132§ Valitus tämän lain mukaisesta päätöksestä

“Valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta koskevissa asioissa valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen.”

Kokonaisuutena Luontopaneeli kannattaa lain ehdotettua muotoilua, joka yhdenmukaistaa valitusoikeutta suhteessa muuhun lainsäädäntöön.

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

Eräiden vesiluontotyyppien suojelu

Suojeltuja vesiluontotyyppinä ovat luonnontilaisena: 1) enintään kymmenen hehtaarin suuruiset fladat, kluuvijärvet ja kalkkilammet; 2) lähteet tai enintään x hehtaarin suuruinen lähteiköt; 3) meriajokas pohjat ja edustavat suojaisat näkinpartaispohjat; 4)...

Luontopaneeli pitää erittäin hyvänä ja tarpeellisena kalkkilampien, lähteikköjen ja vedenalaisten luontotyyppien lisäämistä osaksi luontotyyppisuojelua.

Kaikki lähteikkötyypit ovat uhanalaisia luontotyyppinä. Ehdotuksen mukaan suojaa saivat “enintään x hehtaarin suuruiset lähteiköt”. Luontopaneeli katsoo, että lähteikköjen suojan tulee kattaa kaikki lähteiköt. X hehtaaria suuremmat lähteiköt tulisi ottaa osaksi LSL:n mukaista suojelua, jolloin maanomistaja voi saada korvauksen esimerkiksi metsänhakuun estymisestä, eikä arvokasta lähteikkökokonaisuutta heikennetä.

Vesilain luontotyyppisuojelun keinot eivät meriajokas pohjien osalta pure kaikkiiin tunnettuihin merkittäviin uhkiin, kuten vesiliikenteeseen ja ankkurointiin, vaan ainoastaan esim. luvan- ja ilmoituksenvaraisiin ruoppauksiin ja merihiekan nostoon. Kuitenkin Luontotyyppisuojelun kehittämistarpeet -selvityksessä on todettu, että ”tehokkain keino edistää [meriajokas]kasvustojen hyvinvointia ovat esiintymien koskemattomuutta edistävät ja vedenlaatuun vaikuttavat toimenpiteet kuten

vesiliikenne- ja ankkurointirajoitukset, väyläreittien suunnittelu, ruoppaus- ja läjitysalueiden määrittely ja suojelualueiden muodostaminen”. Vesilain 2:11 suoja luontotyypeille toimii lähinnä luvanvaraisten hankkeiden, kuten isojen ruoppausten ja vesirakentamisen yhteydessä, mutta se ei käytännössä toimi yksittäisten hajakuormitustyyppisten haittojen kohdalla ilman lisätoimia. Vesilakiin tulisi lisätä velvoite suojata tunnetut esiintymät myös vesiliikenteen ja ankkuroinnin ja muiden vastaavien toimien aiheuttamilta vakavilta haitoilta. Suojana voisi käyttää esimerkiksi vesiliikennelain mukaisia alueellisia liikkumiskieltoja ja merkkejä. Niiden käyttö luontotyyppisuojelelun tukena on varmistettava LSL:lla.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Luontopaneeli näkee ilmastonmuutoksen huomioonottamisen tärkeänä kaikessa lainsäädännössä: Myös luontokatoa tulisi käsitellä samoin. Luontopaneeli pitää kuitenkin tärkeänä, että luonnonsuojelulaissa, eikä muussakaan lainsäädännössä, ilmastotavoitteet eivät kävele monimuotoisuuden suojelun ylitse. Lajin elinolosuhteiden heikentäminen ja lajin sukupuuttoriskin lisääminen ilmastotoimin on mahdollista esimerkiksi, mikäli vanhan metsän suojelu estyisi sen mahdollisen hiilinielun suhteellisen pienuuden takia, tai suojelullisesti tärkeän suon ennallistaminen estyisi sen muuttuessa ilmastopäästökseksi. On muistettava, että ilmastotoimia voidaan tehdä muuallakin kuten liikenteessä ja maataloudessa, mutta suomalaista lajia, luontotyyppiä, tms. suojeltaessa suojelutoimea ei voi siirtää muulle sektorille.

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

Luontopaneeli pitää ekologisen kompensaation säännöksiä tärkeinä mutta rajattuna suojeltuihin luontotyyppieihin ja lajeihin keskeisten tavoitteiden eli luontokadon pysäyttämisen ja luonnon kokonaisheikentymättömyyden kannalta riittämättömänä. Monen lajin ja luontotyypin tilaan vaikuttaa toimet muualla kuin suojelualueilla ja on ensiarvoisen tärkeää, että luontohaittojen kompensaatiovelvoite ulotetaan kaikkeen haittoja aiheuttavaan toimeliaisuuteen.

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

Sääntely luo usein vakautta markkinoille ja esimerkiksi hyvitysten tuottaminen voi lähteä säännösten vuoksi liikkeelle pelkkään vapaaehtoiseen kompensaatioon verrattuna hyvin.

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

Luontopaneeli katsoo, että malminetsintä tulee yksiselitteisesti kieltää luonnonsuojelualueilla. Tämän kiellon tulisi koskea ei vain valtion luonnonsuojelualueita vaan myös kaikkia yksityisiä luonnonsuojelualueita. Lisäksi Luontopaneeli katsoo, että geologisen tutkimustoiminnan luonnonsuojelualueella on vähintäänkin arveluttavaa. Ehdotuksessa mainitun geologisen tutkimuksen lupaperusteet voi ymmärtää vähintäänkin kahdella tavalla, tarkoittavan itse tutkimuksen toiminnan luonnonvaarantaminen ja perustamistarkoituksen vaarantamista, tai tutkimuksesta johtuvan tulevan toiminnan luonnonvaarantamisesta tai perustamistarkoituksen vaarantamista.